

بان کریز

مفاهیم پایه در
طراحی مسکن

تألیف: شای عزیز
استادیار دانشکده آمار، آمار اسلامی واحد مرکزی
ص ۱۰۰ اولنج

سرشناسه	کرس، یان Krebs, Jan
عنوان و نام پدیدآور	مفاهیم پایه در طراحی مسکن / یان کریز؛ ترجمه‌ی شادی عزیزی، صغورا لولنج
مشخصات نشر	تهران: کتاب فکر نو، ۱۳۹۶
مشخصات ظاهری	ص: ۱۰۰؛ مصور(بخشی رنگی)، جدول(بخشی رنگی)، نمودار
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۹۸۵-۲۲-۰۰
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه
موضوع	معماری خانگی -- طرح و نقشه
موضوع	معماری جدید -- قرن ۲۱ م -- طرح و نقشه
رده بندی کنگره	۱۳۹۵ ی ۴۶۷ (NA۷۱۵)
رده بندی دیویی	۷۲۸
شماره کتابخانه ملی	۶۵۸۴۰۰۰

یا کریز

مفاهیم پایه در طراحی مسکن

ترجمه‌ی: شادی عزیزی / صغورا لولنج

مدیر تولید	آرش حیدریان
طراحی جلد	آرش حیدریان
چاپ اول	۱۳۹۶
لیتوگرافی	ولیعصر
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه
قیمت	۱۳۰۰۰ تومان
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۹۸۵-۲۲-۰۰

فروشگاه و مرکز بخش کتاب

تهران، خیابان انقلاب، روبروی دانشگاه تهران، نبش خیابان دانشگاه، پلاک ۱۷۶
کتاب فکر نو ۶۶۴۱۶۱۰۰

فروشگاه اینترنتی فکرنو؛ خریدی کاملاً متفاوت را تجربه کنید

● Fekrenobook.ir

● Fekrenobook

● Fekreno

فهرست

۷ سخن مترجم
۱۱ پیشگفتار
۱۳ مقدمه

// فصل اول: مفاهیم پایه_ ۱۷

۱۷ چرخه زندگی
۱۹ جهت یابی
۲۲ فضاهایی برای کاربری های مختلف
۲۳ حوزه بندی
۲۶ خلق فضا

// فصل دوم: عناصر زندگی_ ۳۹

۳۹ خه ایمن
۴۵ غذا خوردن
۴۸ کار کردن
۵۰ سرگرمی و فراغت
۵۴ بهداشت و پاکیزگی
۵۹ آشپزی
۶۴ عملکردهای خدماتی
۶۵ انباری
۶۸ فضاهای حرکتی

// فصل سوم: گونه شناسی مسکن_ ۷۳

۷۳ خانه های مجزا و نیمه مجزا
۷۹ خانه های مسکونی چندطبقه
۸۶ دسترسی

سخن پایانی_ ۹۵

// منابع_ ۱۱۷

سخن مترجم

خانه، واژه‌ای آشنا برای تمامی انسان‌ها از هر رنگ، نژاد و جنسیتی است. خانه مأمن رشد و شکوفایی نوع بشر و دربرگیرنده بخش قابل‌ملاحظه‌ای از خاطرات فردی و جمعی وی می‌باشد. هم‌چنین خانه عبارت است از کوچک‌ترین واحد زیستی و شاید مهم‌ترین آن‌ها. با نگاهی به هر شهری در دنیا به سرعت درمی‌یابیم که خانه‌ها بخش اعظم پیکره شهرها را پی ریخته‌اند؛ و جالب آنکه بیشترین دست‌مایه معماران برای طراحی و هنرنمایی نیز خانه است و بس. چه بسا معماری بسیاری که در طول عمر خویش موفق به طراحی بنایی جز خانه نشده‌اند و از سبک دیگری کم نیستند معماران بزرگی که تحولات عظیم در معماری دنیا را قالب خانه‌ها و بناهای مسکونی به نمایش گذاشته‌اند. خانه‌های هر دوره از تاریخ شری حاوی ایدئولوژی حاکم بر ساکنین آن بوده است و آینه تمام‌عیب از فرهنگ هر سرزمین است. این‌گونه است که در بسیاری از سده‌های معماری دنیا گرایش‌های مستقلی به بحث مسکن می‌پردازند و همچنین از جمله اولین موضوعات طراحی در دانشکده‌های معماری دوره بن ایران نیز محسوب می‌شود.

خانه از جمله مکان‌هایی در زندگی انسان است که وی با صرف متداوم و گوناگون فضاهای آن به روش‌های متعدد بر اساس نیازها و حالات روحی هر زمان خود آن را بازتولید می‌کند و با به‌کارگیری تاکتیک‌های خویش در برابر استراتژی‌های کلان مالی و اقتصادی و طراحانه، فضای خانه خود را آن خود می‌سازد. به عبارتی خانه هر شخصی می‌تواند تجلی هویت و نوع اندیشه وی باشد. از این منظر طراحی خانه به مراتب پیچیده به نظر می‌رسد؛ زیرا نه تنها می‌بایست نیازهای گوناگون انسان در زمان‌ها و دوره‌های مختلف

زندگی را پوشش دهد بلکه می‌بایست بستری برای بیان هویتی وی گردد. همچنین از آن خودسازی فضا مقوله‌ای است که طراحی یک بنا را به مراتب سخت‌تر می‌نماید. اینکه چه گونه طراحان به طراحی خانه‌ها بپردازند تا همچون فرآیندی بی‌انتها آن را زمینه‌ای برای شکل‌گیری تاکتیک‌ها استفاده‌کننده در مصرف فضا سازند، خود امری غیرقابل اجتناب است.

مچنین فرهنگ و بوم هر سرزمینی ارتباط مستقیم با زیست‌سازمان و در نتیجه شکل‌گیری مأمن وی یعنی خانه دارد. لذا برای طراحی مأمن مناسب نیز نمی‌بایست از توجه و بهره‌گیری از مسائل مرتبط با فرهنگ و بوم هر سرزمینی غافل شد.

یک خانه می‌تواند کاملاً عملکردی طراحی شود و از سوی دیگر می‌تواند با خلق بیعیب‌های ویژه، محل شکل‌گیری تجارب مختلف گردد. برای مثال طراحی یک اتاق خواب یا آشپزخانه می‌تواند تنها بر روی عملکرد اصلی فضاها که با ترتیب عبارت‌اند از خوابیدن و غذا پختن تمرکز نماید و یا می‌تواند با خلق کیفیت‌های فضایی، صحنه شکل‌گیری فعالیت‌های دیگری همچون تفریح و تعامل افراد و تفریح گردد. لذا طراحی خانه نمی‌تواند در استازارد خاصی پیروی نماید و درست بر اساس خواست کارفرما و نوع ازیست و سلیقه طراح می‌تواند صحنه شکل‌گیری فعالیت‌های متنوع و بی‌کیفیت گردد.

کتاب «مفاهیم پایه در طراحی مسکن» در قالب سه فصل «مفاهیم پایه»، «عناصر زندگی» و «گونه‌شناسی مسکن» سعی بر آن دارد تا با محتوایی ساده و قابل فهمی، طراحی خانه را تشریح نماید. همچنین کتاب حاضر از تقسیم فضای خانه به عناصر کارکردی نظیر اتاق خواب، آشپزخانه و ... پرهیز نموده و به جای آن به تشریح عناصر زندگی نظیر خوابیدن، غذا خوردن، تفریح کردن و ... و ایده‌های

لازم برای شکل‌دهی به فضای موردنیاز این عناصر می‌پردازد؛ که این مهم از نکات برجسته کتاب حاضر محسوب می‌شود. این کتاب در خلال فصل «گونه‌شناسی مسکن» نیز به معرفی گونه‌های مختلف خانه البته در بستر شهرهای غربی می‌پردازد که اگرچه شاید تمامی این گونه‌ها عین به عین در شهرهای ایران یافت نشوند ولی تعداد قابل‌ملاحظه‌ای از آنان در سرزمین ایران نیز مصداق دارند و از ایده مابقی نیز می‌توان برای خلق فرم‌های جدید بهره جست. مهم‌تر از همه آنکه این کتاب نه تنها به گونه‌های فرمی مسکن می‌پردازد، بلکه در فصل دوم نگاه ویژه‌ای به درون خانه و جریان زندگی در آن دارد؛ نکته‌ای که از واجبات طراحی مسکن یا خانه‌ای با کیفیت است. حتی در فصل معرفی گونه‌شناسی مسکن نیز به مزایا و معایب هر فرمی در راستای بهره‌مندی از نوع طراحی، هزینه مناسب، اشراف و همچنین شخصی‌سازی خانه اشاره کافی می‌نماید.

در پایان لازم به ذکر است که کتابی که ترجمه «مفاهیم پایه در طراحی مسکن» برای آن در نظر گرفته شده است یک جلد از شش جلدی است که در مجموع راهنمای بسیار مناسبی برای دانشجویان معماری بالأخص در سال‌های اول تحصیل می‌باشد.

این شش جلد عبارت‌اند از:

مفاهیم پایه در ایده پردازی طراحی معماری

مفاهیم پایه در طراحی فضا

مفاهیم پایه در تحلیل شهری

مفاهیم پایه در طراحی مسکن

مفاهیم پایه در روش‌های طراحی

مفاهیم پایه در طراحی با آب

در پایان بر خود لازم می‌دانم که از همکاری صمیمانه و دقت نظر آقای آرش حیدریان در راستای انتشار این کتاب توسط انتشارات فکرنو بی‌نهایت سپاسگزاری کنم.

شادی عزیزی

دی‌ماه ۱۳۹۵

www.ketab.ir

پیشگفتار

معمولاً خانه مسکونی از جمله اولین پروژه‌های طراحی در طول آموزش معماری است که دانشجویان با آن برخورد می‌نمایند. هرچند که دانشجویان معماری، به سبب تجربیات شخصی خویش در ارتباط با موضوع خانه، راه خود را به راحتی در این خانه باز می‌یابند، اما لازم است که ایده‌های برگرفته از تجربیات خود را کنار گذاشته و به موضوع خانه‌سازی به عنوان یک مفهوم جدید نگاه کنند. در حین طراحی فضای زندگی بالأخص در ابتدای فرآیند طراحی، چالش واقعی [معماران] که با افق‌های برنامه‌ریزان [شهری] هم‌تراز می‌باشد، در نیازهای شخصی افراد خلاصه نگشته بلکه مرتبط با انواع اندیشیدن ساکنین احتمالی آن فضاها شکل می‌یابد. لذا به خانه‌سازی می‌بایست کیفیتی بخشیده شود که به کاربران آن خانه وسیله فضای خویشتر در راستای خلق لحظات زندگی بر اساس پدیدارهای آنان داده شود. این مسئله تنها به محیط کلی خانه ختم نمی‌گردد بلکه طراحی فضاها و نواحی متعدد زندگی شخصی برای ایجاد حساس خوشایندی و راحتی ساکنین آن، بسیار ضروری است. در نتیجه تلاش‌های سنجیده و متمرکز معماران برای ایجاد فضاهای کیفی در خانه‌ها بسیار حائز اهمیت است.

سری کتاب‌های «مفاهیم پایه»، گام‌به‌گام به معرفی بحث‌های پایه‌ای و جدید می‌پردازد. هدف این سری کتاب‌ها ارائه تفاسیر و توضیحاتی قابل فهم به دانشجویان است. بدین ترتیب که به جای تدوین یک خلاصه گسترده از دانش تخصصی، به سؤالات و پارامترهای مهم در حوزه‌های مختلف مرتبط به فضا با هدف عمق‌بخشی به بینش دانشجویان می‌پردازد.

کتاب «طراحی مسکن» از ارائه نمونه‌های ساخته‌شده که در دسترس هستند، خودداری می‌نماید. همچنین از آنجایی که مسکن، همواره تصویری شخصی از کاربرش ارائه نموده و شرایط اجتماعی و حتی اقلیمی را نیز آشکار می‌کند، این کتاب، به دنبال ارائه دستورالعمل‌های سلبی یا ایده‌آل در مورد چگونگی طراحی فضای زندگی نمی‌باشد. در عوض کتاب «طراحی مسکن» مفاهیم اولیه‌ای را در راستای انسجام فضاهای زیست فردی تشریح نموده و «بوناگونی‌های فرم ساختمانی را تفسیر می‌نماید. هدف از این گه‌گاه، فهم روش‌هایی در راستای هماهنگ‌سازی اتاق‌ها، فضاهای زندگی و کل واحدهای مسکونی و به عبارتی قادر نمودن هر فردی در بهره‌برداری از دانش لازم به گونه‌ای کامل و خردمندانه برای طراحی و ساخت خانه شخصی خود می‌باشد.

کتاب حاضر تلاش دارد تا با تأکید بر جنبه‌های اصلی زندگی، به خواندگانش برای یافتن راهی ساده در زمینه موضوع پیچیده طراحی فضای مسکونی یاری رساند. فصل «مفاهیم پایه» شرایط عمومی را معرفی می‌نماید و مثال‌هایی در روش‌های طراحی ارائه می‌کند. فصل «عناصر زندگی» به تشریح کاربری واحدهای مختلف یک خانه در کنار خواسته‌های عمومی و خاص آن اختصاص می‌یابد؛ و در فصل آخر، این کتاب به نظریه‌های مرتبط با بافت شهر و تأثیرشان بر جریان زندگی در خانه پرداخته و اصول دسترسی را نیز در فصل «گونه‌شناسی مسکن» بررسی می‌کند.

برت بیلفلد

ویراستار

مقدمه: معنای یک خانه چیست؟

عبارت «خانه» دربرگیرنده طیف وسیعی از نیازها و خواسته‌های مرتبط با انسان است. یک خانه، فضاهای مختلف اعم از مکانی برای خوابیدن، غذا پختن، خوردن و نظافت شخصی در یک مکان واحد را می‌طلبد. افراد به واسطه خانه و نوع زندگی که در خانه خویش به معرض تماشا می‌گذارند، به معرفی خویش می‌پردازند. مکانی که فرد برای زندگی انتخاب می‌کند، برتری‌ها و محدودیت‌های او را آشکار می‌سازد. اندازه، فرم و مبلمان یک خانه و نحوه سکونت در آن نیز وضعیت ذهن ساکن آن خانه را تحت تأثیر قرار می‌دهد. خانه، در هر دو شریک درون‌گرا، درون‌گرا، درعین‌حال که گوشه عزلت است، وسیله‌ای برای برآوردن ارتقاء نیز می‌باشد. هرچند ممکن است مجموعه کاملاً متفاوتی از مسیبه‌ها و بی‌همانی‌ها در یک زمان در خانه اتفاق بیفتد، اما همیشه امکان تمایز خواسته‌ها و عملکردهای مختلف بدون سازگاری آنان با هم مقرر می‌گردد.

سیر تحول خانه‌ها همواره با تغییرات شخصی ساکنین آن‌ها به گونه‌ای متداوم پیوند یافته‌اند. بسیار واضح و مبرهن است که هر فردی در طول حیات خویش دوره‌های مختلفی را از سر می‌گذراند: دوران کودکی - سال‌های جوانی - دوران تحصیل - اشتغال و تشکیل خانواده - دوران بازنشستگی - کهنوت سن. معمولاً این مراحل متنوع زندگی، مسبب شکل‌گیری خواسته‌ها و نیازهای مختلف می‌باشند که ضرورت تغییراتی در محیط زندگی آدمی را پدید می‌آورند. خانه تا جای ممکن با وضعیت زندگی متغیر آدمی سازگار می‌شود؛ که البته غالب اوقات، با توجه به محدودیت امکانات، تغییر محل زندگی از اصلاح، توسعه یا بهبود وضع موجود محل سکونت فعلی آسان‌تر است. از طرفی هرچند که در بازار مسکن برای گروه متنوعی از

انسان‌ها، با قیمت‌های مختلف، خانه وجود دارد، اما معمولاً جستجو برای یافتن یک خانه، آسان نیست. همه ما ایده‌های مشخصی در مورد خواسته‌های خویش از یک خانه داریم که فقط بنا به ملاحظات مالی و زمانی از آن عدول می‌نماییم.

در طرح‌ریزی یک واحد مسکونی تنها نمی‌بایست متوجه عملکردهای لازم و هزینه‌های منتج از ساخت‌وساز بود، بلکه باید اساساً به سمت خلق کیفیت زندگی گام برداشت. نیازهای ساکنین خانه، پایه مهم برای طراحی است. اگر نقشه‌ها برای شخص خاصی طراحی شده‌اند و اگر ساکنین آینده خانه از قبل شناخته شده‌اند، ایده‌های آن‌ها می‌تواند به طور مستقیم مورد توجه قرار گیرد و در چنین وضعیتی خانه به صورت سفارشی ساخته می‌شود. در نقطه مقابل، بدون در نظر گرفتن یک شخص، به‌عنوان مثال در فرآیند ساخت خانه‌های استیجاری به طرح توسعه مستغلات، طراح مجبور می‌شود به خواسته‌های عمومی یک گروه هدف موهوم استناد نموده و تکیه نماید. در اینجاست که هرچند به چشم به بازار مسکن و نیازهای بازار در بلندمدت می‌گردد ولی معمولاً بیشتر پلان‌های به‌گونه‌ای استاندارد و قابل تغییر برای کاربران متفاوت طراحی می‌شود و آزادی عمل کافی برای تغییرات فردی [مالک یا مساجر] در نظر گرفته می‌شود.

در اقصا نقاط دنیا، همواره اشکال متفاوتی از خانه‌سازی وجود داشته و امروزه نیز با انواع متعددی از آن روبرو می‌باشید. طرح‌های توسعه منطقه‌ای به شرایط اقلیمی، ویژگی‌های محلی مانند توپوگرافی و منابع مواد و مصالح و در آخر به شرایط فرهنگی آن منطقه وابسته است. برای مثال عوامل تأثیرگذار بر طرح در مناطق بیابانی با مناطق معتدل، متفاوت است؛ شهرهای بزرگ خواسته‌های متفاوتی در مقایسه با مناطق کم‌جمعیت دارند و طیف‌های وسیع فرهنگ سکونت در دنیا

با یکدیگر متفاوت‌اند. این دقیقاً به این معنی است که بسیاری از معیارهای طراحی واحدها و مجموعه‌های مسکونی وابسته به زمین [سایت] هستند، اما بعضی از اصول پایه نیز یافت می‌گردند که می‌توانند برای مناطق متعددی به کار برده شده یا حداقل افق دید طراح را بازتر کرده و زمینه‌ساز تولید ایده‌های خلاقانه شوند. از طرفی آدمی، خود، مقیاس توسعه گذشته، حال و آینده است، به گونه‌ای که با نگاه تاریخی آنچه مسکن می‌توان ایده‌های زیاد و مفاهیم تجربه شدنی را برای نمونه‌های طراحی حال حاضر ارائه نمود.

با عنایت به ماهیت کنونی ساخت‌وساز مسکونی، پیش‌بینی طرح‌های توسعه آینده بسیار مشکل است. با این‌وجود چرخه استفاده از یک ساختمان مسکونی می‌تواند بیشتر از چند دهه ادامه یابد. پس نه تنها برای نیازهای امروز، بلکه برای نسل‌های آینده ساخت‌وساز انجام می‌پذیرد. زیبایی‌شناسی نسبت به کیفیت ذاتی ساختمان‌ها، عملکرد آن‌ها و امکان وجود کاربردهای مختلف در آینده تعیین‌کننده است. نیازها و خواسته‌های یک جامعه مشخص شالوده خانه‌سازی متناسب با زمان خویش را شکل می‌دهد. این شالوده به طور مرتب باید توسعه و سنجش شود تا یک مسکن با کیفیت خلق شده و بتواند تا جای ممکن پیرامون بماند.

هیچ جواب کاملی برای سؤال آغازین بحث وجود ندارد که: معنای مسکن خانه چیست؟ زیرا هر فرد علاوه بر خواسته‌های عمومی، دارای ایده‌های همواره در حال تغییری در مورد موضوع خانه^۲ و مسکن^۳ است. به همین علت، از خوانندگان مشتاق دعوت می‌شود که به منظور توسعه ایده‌های خویش و یافتن روش‌های خلاقانه، از خود سؤال کنند که خانه به چه معناست. فصل‌های آینده این کتاب سعی دارند به این موضوع بپردازند.

- 1- Home
- 2- Housing